

cijski kompleks iznose nove priče koje duhovne i društvene znanosti trebaju ponovno ispričati; četvrto, priroda ima svoju povijest. Ona nije mirna i stabilna kako nam se čini u životu nekoliko generacija. Pitanje je, primjerice, što je s magnetskim poljem Zemlje, kretanjem ledenog pokrivača na Antarktiku itd.; peto, možda će, ipak, opasti motivacija za razvoj znanosti. Uvjeti u kojima znanost raste su lomljivi, pa bi pustolovina znanosti mogla jednom prestati, doći do kraja, ali bez da stigne na kraj kao sveznanje. Jer, ne znamo koliko danas znamo, niti znamo koliko je naše neznanje. Dotle pustolovina ide dalje.

Pustolovina je započela prije 3,8 milijardi godina s početkom života (215), ali ne znamo kada će prestati. Sve dosad je trajala i još traje. Ako je njezin nastanak povezan s nastankom života na Zemlji (a ne s pojavom čovjeka), onda je i njezin nestanak povezan s nestankom života na Zemlji (a ne s nestankom čovjeka). Za sada čovjek ima »kakav-takav« pogled na znanje, ali ne i na neznanje. Znanje je strukturirano putem znanosti, a neznanje nije. Zato se neznanje jednom podcjenjuje, a drugi puta precjenjuje.

Znanje je osnova moderne industrijske civilizacije, pa je teško zamisliti da bi se moglo dogoditi da prestane znanstveni napredak. Međutim, ističe autor, postoje indicije za skorbu stagnaciju znanstvenog razvoja, odnosno indicije koje ukazuju na njegove granice (216). To su: prvo, kognitivne granice. Postoje neki aspekti svijeta koji su toliko komplicirani da smo za njih »preglupi« da u svezi s njima postavimo nove teorije i hipoteze i da ih istražimo, drugo, postoje praktične granice znanstvenog napretka. Znanstveni napredak je veoma skup, pa je nedostatak resursa ograničavajući čimbenik znanstvenog napretka; postoje etičke granice znanstvenog napretka. Na nekim poljima se on ograničava etičkim načelima. Primjerice, eksperimenti na čovjeku; četvrto, postoje motivacijske granice. Povećanjem »odčaravanja« svijeta povećava se i »znanstve-

na dosada«, pa se katkada odmahuje rukom na neka istraživačka područja. Neurobiološke uvrede (*Kränkung*) toliko porastu da se poveća i otpor prema istraživanjima, što smanjuje legitimacijsku osnovu u tim područjima; peto, postoje mišljenja da je znanost već gotovo na cilju, tj. da nam ne ostaje više mnogo za istražiti. To bi značilo da uspjesi znanosti pripremaju kraj znanosti.

Knjiga je korisna i preporučljiva intelektualcima različitog profila, a naročito studentima koji se bave sociologijom znanja i znanosti.

Ivan Cifrić

Hans Küng

WOZU WELTETHOS?

Religion und Ethik in Zeiten der Globalisierung

U razgovoru s Jürgen Hoerenom

Herder, Freiburg im Breisgau, 2002, 190 str.

Na stranicama časopisa *Socijalna ekologija* tijekom prošlih godina prikazano je nekoliko Küngovih knjiga. Sve one imaju jasno definiranu teološku poziciju i socijalni cilj kojemu smjeraju. U svojem »programu svjetski etos« (*Weltethos*), Küng zastupa dvije bitne teze: nema svjetskog mira bez religijskog mira i nema novog svjetskog poretka bez svjetskog etosa, koje i ovdje u raznim kontekstima obrazlaže.

U ovoj knjizi **Čemu svjetski etos? Religija i etika u doba globaliziranja**, u kojoj je umjesto predgovora tiskan njegov kratki govor na skupu UN-a (9. studenog 2001), autor ponavlja osnovnu dijagnozu o prošlom stoljeću i viziju budućnosti. U prošlom stoljeću propuštene su tri šanse u oblikovanju novog svjetskog poretka: 1918. godine nakon Prvog svjetskog rata – zbog europske »realpolitike«, 1945. godine nakon Drugog svjetskog rata – zbog staljinizma, te nakon 1989. godine rušenja Berlinskog zida i Golfskog rata –

zbog nedostatka vizije. Zato je relevantno pitanje da li će i što će donijeti »Drugi golfski rat« – rat alijanse na čelu sa SAD–om protiv Sadama Huseina? Osim gospodarstva i politike kao snaga na svjetskoj sceni, ponovno su aktivirane mnoge religije sa svojim etičkim načelima, nasuprot religijskom fundamentalizmu i međusobnoj isključivosti. Da se podsjetimo na Küngovo uporno ponavljanje »zlatnog pravila«: što ne želiš da se tebi čini, ne čini to drugima«. Iz tog stajališta proizlaze četiri osnovna opredjeljenja koja bi trebao prihvatiti svaki čovjek, svaka religija i kultura: za kulturu nenasilja i strahopoštovanje pred svim životom; za kulturu solidarnosti i pravedan gospodarski poredak; za kulturu tolerancije i život u istinitosti; za kulturu jednakosti i partnerstva muškarca i žene.

Suprotno onima koji u svojim vizijama pretpostavljaju nastanak konflikata, Küng nije naročiti optimist nego realist, jer očekuje da kulture i religije s ljudima dobre volje mogu pridonijeti da se takav svjetski sukob izbjegne. Ideju mira među religijama kao osnovu mira u svijetu formulirao je još 1984. godine, znatno ranije od ideje *clash of civilizations* i aktualnosti globalizacije. Zato je u spomenutom govoru na skupu UN–a, kao i na drugim mjestima, istaknuo sljedeće teze: »Nema mira među narodima bez mira među religijama. Nema mira među religijama bez dijaloga između religija. Nema dijaloga između religija bez globalnog etičkog standarda. Nema preživljavanja našeg Globusa u miru i pravednosti bez nove paradigme međunarodnih odnosa na podlozi globalnog etičkog standarda.« Iz ovih teza vidljivo je da se radi o jednoj koncepciji, a ne parcijalnim tezama. Ideju o »zajedničkom etičkom standardu« iznio je 1989. godine u Davosu, a godinu dana nakon toga objavljuje knjigu *Projekt Weltethos* (9).

Knjiga je pisana kao razgovor s Jürgenom Hoerenom o niz aktualnih pitanja kojima se u svojem životu bavio i o kojima ima

jasna stajališta i precizne odgovore. U odgovorima i komentarima postavljenih pitanja, Küng iznosi i neke zanimljive događaje iz osobnog života i teološkog mišljenja, pa sadrži i autobiografske elemente. Riječ je o aktualnim pitanjima u svezi religije i Crkve, morala i mira, religijskog fundamentalizma i terorizma, odnosa između religija, itd. a odnose se ne samo na pitanje ekumenizma nego i budućnosti čovječanstva. Mnogi od njih su veoma provokativni, a za čitatelja veoma zanimljivi kao pogledi profesora ekumenske teologije. Knjiga je podijeljena u 23 odjeljka (neki imaju svega nekoliko stranica), a svaki se odnosi na razgovor o nekom pitanju. »Gubitak monopola Crkve; Izvan Crkve ništa sveto?; Svjetski etos – nova svjetska religija?; Ekumena; Papa i svjetski etos; Priznanje krivice; Slijedeći papa; Treći Vatikanski koncil?; Misionarski Islam; 11. rujna 2001. i posljedice; Islam – agresivna religija?; Čežnja za religijskim vođama; Religija i mir; Moć molitve; Znanstvena kompetencija; Globaliziranje, Buda i Isus; Kršćanstvo – motor dijaloga; Religiozni fanatizam; Istinitost i laž; Crkva budućnosti; Slučaj Kina; Svjetski etos i ljudska prava«. Tek iz cjeline razgovora vidi se i cjelina Küngove pozicije.

U prikazu knjige nije moguće osvrnuti se na svaki od spomenutih pitanja (naslova odjeljaka), jer je ona svojevrsan presjek autorovih stajališta, pa ćemo istaknuti samo neke, možda provokativnije odgovore, odnosno razmišljanja.

Crkve su izgubile **monopol na religiju**, pa se u nekim državama oslanjaju na zakonsko uređenje položaja i crkveni porez, kao u Njemačkoj. S druge strane cijeli svijet je stupio u novu konstelaciju koja i dobro organizirane crkve stavlja pred probleme. Na to utječu sekularizacija, individualizacija, pluralizacija i globalizacija. I postmoderno stanje društva, slični »konglomeratu religioznosti, ezoteričnosti i najrazličitijih novih religioznih pokreta« (11). Katolička crkva se našla u iskušenjima u doba reformacije. Neke religije možda očekuju

reformacije (primjerice, islam koji ne pozna nikakvu reformaciju; ili židovstvo koje je na temelju prosvjetiteljstva imalo reformaciju u 19. stoljeću). Prošla je (kao i protestantske crkve) i modernu u kojoj se, po Küngovu mišljenju, nije najbolje odnosila. Drugi vatikanski koncil pokušava razriješiti dvije paradigme – reformaciju i modernu. Papa Ivan XXIII prvi je koji se prema ljudskim pravima pozitivno odnosi, za razliku od dotadašnjih papa koji su to pitanje smatrali Sotoninim pronalaskom (13). U postmodernoj situaciji nema toliko antireligijskog nastupa kao ranije, »ako se ponovno umjetno pobudi u papinskim enciklikama« (14). Za suvremenost je više karakteristično ignoriranje religije: »Zaborav čovjekove dubinske dimenzije, koncentracija na materijalno, gdje god je moguće na financijsko, to je ono što obilježava čovjeka na Zapadu. Materijalizam Istoka danas je paralelan s materijalizmom Zapada« (14). Religija, kao i ranije, ima i danas što reći, »ali se često predstavlja u formi koja je za mnoge postala nezanimljiva«. Küng drži da se čovjek ne opravdava pred Bogom svojim ovozemaljskim uspjesima, niti se dezavuirira s krivim uspjesima i propustima. Bitna je vjera u Boga i očekivanje milostivog Boga (16).

Zahtjev za zajedničkim etičkim standardom koji povezuje ljude – različitih religija, nereligiozne i religiozne – naročito u stajalištu: »da životu« i uključenosti u stvarnost, temelji se na velikom **povjerenju u stvarnost**. Jer, »bez ovog pozitivnog punog povjerenja Da za stvarnost, usprkos svim izazovima, bez ovog osnovnog povjerenja nitko se ne može moralno ponašati. Temeljni moral pretpostavlja također temeljno povjerenje u stvarnost.« (21).

Čovjek je religiozan ako je »religiozan na human način« i ne može stalno gledati u visinu da mu je glava iznad oblaka, a da ne stoji nogama na zemlji. »Mora se biti ukorijenjen u stvarnosti. Ako ja samo religiozno s glavom u oblacima visim i po-

kušavam se na njima održati a gubim temelj pod nogama, tada... gledam uvijek lijepo prema gore, ali nemam nijednu nogu na zemlji, a to nije trajno nikakva egzistencija. Takvo ponašanje često pođe krivo, jer se konačno čovjek otpusti. I u tom momentu slomi se cijelo religiozno pobuđenje.« (127).

Religija također nema **monopol na istinu**. O pitanju istine postoje različita stajališta. Konzervativci tvrde da jedino njihova religija sadrži punu istinu, a ostale religije ne sadrže punu istinu, dok drugi drže da pitanje istine uopće nije važno. Küng upozorava na tri dimenzije tog pitanja. Prvo je unutarnja perspektiva za kršćana koji vjeruje u Isusa Krista i kršćansko poslanje – put, istina i život. Vjernici različitih vjera odgovorit će na pitanje puta, istine i života na svoj način: židovi će reći da je to Tora, muslimani da je Kuran, budisti da je to osmorostruka Budina staza. To znači da svaka religija ima svoju pristinu, pa je pitanje istine ne samo pitanje istinitosti teorije, nego pitanje prakse. Zato su važna temeljna etička načela. Treća dimenzija odnosi se na pitanje gdje je konačno istina. Küng kaže da smo na Zemlji svi na putu kao *homines viatores* i da odslikavamo stvarnost kao u ogledalu, a ne kakva ona stvarno jest. To što jest, jest »Bog i Otac« koji je »sve u svim stvarima«, a ne samo da »jest u svim stvarima« (23). U ovim dimenzijama može se živjeti i voditi dijalog kao kontinuirani proces, ali ne samo između teologa nego i u svakodnevnom životu u raznim prilikama i povodima.

Küng i ovom prilikom ističe potrebu za **svjetskim etosom**. On razlikuje etiku pod kojom podrazumijeva »učenje o moralnom ponašanju, dakle etički sustav – kao Aristotelova etika ili ona Thomasa Aquinskog ili Immanuela Kanta«. Naravno, postoje različite etike (medicinska, bioetika, etika prava, politička etika, sportska etika itd.) ali one imaju neka zajednička načela (103). Pod etosom podrazumijeva »unutarnje moralno stajalište čovjeka, koji se

usmjerava prema određenim normama i mjerilima, a koje ima savjest kao kompas, dakle temeljno polazište koje određuje njegovo cjelokupno djelovanje» (26). Svjetski etos je »moralni koordinatni sustav« koji je potreban čovječanstvu. On se temelji na (a) dva načela: 1. nema novog svjetskog poretka bez svjetskog etosa i 2. sa svakim čovjekom treba čovječno postupiti; i (b) na četiri neopozive smjernice: 1. obveza njegovanja kulture nenasilja i poštovanje života, 2. obveza njegovanja kulture solidarnosti i pravednog ekonomskog poretka, 3. obveza njegovanja kulture tolerancije i život u istini, 4. obveza njegovanja ravnopravnosti i partnerstva između muškarca i žene (Deklaracija o svjetskom etosu, 1993.). Etos se može graditi dijalogom među svjetskim religijama, a kršćanstvo je u tome najjače angažirano (125). Čovječanstvo ne treba jednu religiju, niti postoji bojazan da bi se ona uspostavila. Küng drži da je čovjek religiozan na dva načina: na nehumani način – to su »fanatici koji pervertiraju religiju« (127) i na humani način – respektiraju svijet i stvarnost; ne žive religioznom glavom u oblacima, a pod nogama ne gube tlo (127). Svjetske religije su za takvo nešto dovoljno različite (29). Osim toga, svjetski etos ne znači ukidanje vlastite religije, nego je »dimenzija naše vlastite religije« (144). Zato je važno da čovječanstvu bude jasno: (a) da u stvari morala ne smije biti nikakve postmodernističke proizvoljnosti u smislu *anything goes* i (b) da su osnovna pravila svjetskog etosa zajednička ne samo trima proročkim religijama nego postoje i u religijama kineskog i indijskog podrijetla (29).

Na upit o odnosu prema seksualnosti, autor drži da je potrebna »razumna enciklika o seksualitetu« koja će biti neki srednji put između libertinizma i rigorizma (32). Küng drži da se Drugi vatikanski koncil oprostio od povratka na ranije ideologije. Njegova razilaženja sa sadašnjim Papom odnose se na pitanja vanjske i unutarnje politike. Küng Papi prigovara »eklatant-

nu proturječnost« između tih dviju politika, tj. da je vanjska politika u znaku angažmana za ljudska prava, slobode i priznavanje drugih, a unutarnja u znaku potiskivanja slobode mišljenja, inkvizicije, itd., što je zastoj u rješavanju spornih problema (39). Hipotetički mu (u obliku pitanja) predbacije misao – unatoč molitvi u Ateni i Damasku – da bi se ipak možda svi Istočnjaci trebali vratiti pod rimsku vlast, a svi muslimani postati katolici (39). Papa treba biti »sluga slugu Božjih«, što bi značilo i »sluga« istočnjačke Crkve (45). Papi nikako ne odriče primat. On je rimski biskup, patrijarh Zapada, metropolit Italije, a ponajprije papa je biskup jedne dijeceze (44), pa je nesporan njegov pastoralni autoritet. Ali, ističe da je važan način kakav taj primat treba biti, jer je jurisdikcijski primat pape nastupio zapravo tek od Prvog vatikanskog koncila (1870.); (O svojim pogledima na moguća rješenja Küng je pisao u knjizi »Die Kirche«, 1976.). Bitno je da se Rim dobrovoljno odrekne moći u odnosu na cjelokupnu Crkvu. (44) Teološka pitanja između Rima i Canterburyja su lako rješiva. Ali, nešto treba promijeniti u stajalištu i metodama rada. Autor je veoma kritičan prema Vatikanu, kada kaže da »...Rimsko-katolička crkva danas ostavlja dojam duhovne diktature« (41). Zato su potrebne promjene u odnosima moći. Promjenama su potrebne dvije linije inicijativa: jedna – inicijativa i suglasnost – od samog pape, a druga »pritisak odozdo«, ponajprije biskupa. Kao mogući »uzor« preporuča engleski sustav u kojemu je ograničena apsolutna kraljeva vlast i uvedena House of Commons. Tako bi bila ograničena papinska vlast, a ojačale nacionalne biskupske konferencije i internacionalni biskupski savjet (46).

Na provokativno pitanje o odnosu Pia XII prema Židovima, Küng drži da je on suodgovoran toliko koliko sadašnji Papa za svjetsku eksploziju stanovništva i bijedu koja nastaje (ponajprije u Africi i Latinskoj Americi) kao njezina posljedica.

Küng odbija optužbe da je Pio XII. bio »rasistički antisemit«, nego »čovjek Crkve« koji se brinuo da prežive crkvene institucije u doba nacizma (49), postupao kompromisno, pa otuda i »Reichskonkordat« s »Führerom«. Odbija također i prigovore da je katolička Crkva bila antisemitska. Kao argument ističe i činjenicu tadašnjeg postojanje antisemitizma u Europi i Americi, pa čak i danas.

Na pitanje koliko Auschwitz opterećuje dijalog između rimokatoličke Crkve i židovstva, autor drži da je potrebno oprostiti, iako ne zaboraviti, i na tom temelju graditi dijalog o budućnosti. Sumnja da židovstvo može trajno preživjeti, ako Židovi zamijene vjeru u Boga s vjerom u holokaust, jer holokaust ne može biti trajno podupiruća identitetska snaga židovstva (50). Ako bismo, naime shvatili holokaust (Auschwitz, Dahau, Mathauzen...) kao ubojstvo Boga, provokativno je pitanje da li je nakon njih moguća vjera.

Küng drži da ima dovoljno razloga i da je nužno sazvati Treći vatikanski koncil, odnosno Drugi jeruzalemski koncil, jer ne mora sve biti koncentrirano u Vatikanu, na kojemu bi se među ostalim raspravljalo o celibatu i ženama svećenicama. Za njegov saziv nisu potrebne duge rasprave (Tako je postupio Ivan XXIII. u sazivanju ekumanskog koncila), jer »napredak u ekumeni više je pitanje političke volje nego teološke refleksije« (53).

Küng odlučno odbija svako moguće izjednačavanje fundamentalizma ili terorizma s islamom. Postoji religijski fundamentalizam u svakoj religiji, jer neki ljudi ne žele biti sekularizirani nego naprosto prakticirati religiju. (Ali, bez iluzija, religijski fundamentalizam ipak implicira misioniranje svoje okoline.). To im je jednostavno životno opredjeljenje da žive sukladno učenju svoje vjere a ne s nekim drugim svjetonazorom. Mnogi od fundamentalista u sekulariziranom društvu su demokrati, a nikako teroristi. Neke njihove organizacije djeluju karitativno. Đihad

nije »sveti rat« nego moralni poticaj, iako je teško osporavati da se u Kuranu može đihad povezati s ratom (72). Fundamentalizam u službi politike poziva na oružani obračun. Prorok Muhamed je, za razliku od Isusa, bio državnik, vojskovođa i s oružjem se borio (73). Muslimani kao i Kuran priznaju Isusa kao proroka, ali ne kao Boga (»Ne činite od njega Boga«) (61). Isus je »sin Božji« (Ps 2), jer Bog nije raspet na križu. Fundamentalizam i militarističko ponašanje susrećemo i u povijesti kršćanstva, primjerice u Križarskim ratovima, za što je Papa više puta tražio oprost. Postoje, naravno, ekskluzivna tumačenja (u katoličanstvu, ali i protestantizmu) riječi: »Ja sam put, istina i život«, prema kojima bi sve vjernike drugih vjera trebalo poslati u »pakao« (74). Nažalost, takvih je i danas u židovstvu, kršćanstvu i islamu.

Vjera u načelu treba zajednicu, jer čovjek ne živi sam, nego treba potvrđivanje, razmjenu, komunikaciju i korekturu (143). Ali i zajednica – kako to potvrđuje povijest – treba neke integrativne mehanizme, kao što je, primjerice, religija. Zato crkveni prostor treba biti »živi centar« za službu Božju, ali i prostor otvoren za druge kulturne aktivnosti. Treba biti moguće da vrata tog prostora svećenik otvori i, primjerice, skupini muslimana (142). Küng vidi Crkvu orijentiranu na izvornost i sadašnjost. »Ne konfesionalno sužena, nego ekumenski otvorena Crkva. Ne egocentrična, nego univerzalna Crkva. Ne patrijarhalna, nego partnerska Crkva. Crkva je za mene – kaže Küng – potpuno prema Novom zavjetu zajednica vjerujućih ljudi a ne aparat, ne hijerarhija i ne organizacija. Crkva može u nekim okolnostima također biti mala skupina: 'ako su dvoje ili troje okupljeni u moje ime, ja sam među njima i s njima', to nam je on obećao« (142).

Bez dvojbe katolička Crkva (kao zajednica) ima budućnost, ali i odgovornu ulogu za budućnost. Naime, s jedne strane, ona je usmjerena na univerzalne vrijednosti i

odnosi se na cjelinu (katholon) a, s druge strane, globalizacija tendira stvaranju svjetske tehničke civilizacije koja ne čini zajednicu niti ima dušu (169). Prostor utopijskog svijeta ne pripada tehnički pragmatičnom svijetu stalnih promjena i nesigurnosti, nego duhovno utopijskom svijetu postojanosti. Čovjek se možda može uskoro »zasititi« znanstvenih istraživanja i novotvorina, te zaželjeti stabilno i mirno živjeti s vizijom ovo- i onostrane budućnosti.

Za mir na svijetu potrebno je međusobno povjerenje kao osnova dijaloga. Zato treba otklanjati predrasude među religijama i općenito među kulturama, a za to su nužni znanje o »drugima« i međusobni dijalog. Naravno, to nije zadatak samo religija o čemu Küng najčešće govori, nego svake kulture kao i pojedinca u svakodnevnim prilikama. Kao i u drugim knjigama, Küng tijekom razgovora s Hoerenom u svakoj prilici pojašnjava zajedničke osnove različitih religija kao pretpostavke izgradnje svjetskog etosa i mira među religijama.

U cjelini, knjiga *Čemu svjetski etos?* sadrži aktualne Küngove poglede na različita pitanja s kojima je povezana i ideja svjetskog etosa. On je kritičan, uvjerljiv i otvoren za kritiku i dijalog. Poznavatelji njegovih radova uvjerit će se u konzistentnost mišljenja i argumentacije.

Ivan Cifrić

Udo E. Simonis i suradnici /Hrsg/

ÖKO-LEXIKON

Verlag C. H. Beck, München, 2003, 271 str.

Ekološki problemi i spoznaje o okolišu i čovjekovom odnosu prema njima postaju ne samo sadržaj bavljenja različitih znanosti o okolišu, nego dio naše svakodnevne. Zato su znanja o osnovnim pojmovima korisna svakome, jer ekološki problemi pogađaju svakoga od nas. Danas su

naročito važna saznanja i urgentna upozorenja o razaranju stratosfernog ozonskog sloja, smanjivanju biološke raznolikosti i klimatskim promjenama.

Upravo je tiskan **Eko-leksikon** (na njemačkom jeziku) koji vrijedi zabilježiti u našoj periodici. Prvo jer je originalno izdanje i drugo jer u relativno malom formatu donosi brojne korisne informacije za stručnjake ali je i za širu uporabu. Koristan je svakome onome koji želi imati detaljnije informacije o ekološkoj problematici i stanju aktivnosti na njezinoj zaštiti.

Na njegovoj izradi radilo je preko stotinu stručnjak/inj/a (ukupno 124) koji nas obavještavaju o središnjim pojmovima, smjernicama, nekim rješenjima i perspektivama ekologije. Autori su iz područja prirodnih i socijalnih znanosti zaposleni u različitim institutima koji svojom stručnošću jamče vrijednost prezentiranog sadržaja u leksikonu.

Eko-leksikon je jedna vrsta savjetnika o ekološkim pitanjima u svoj njihovoj kompleksnosti. Sadrži oko 800 članaka (oko 600 natuknica i 200 odrednica). Autori i pojmovi omogućavaju nam pregled opisa ne samo prirodnog sustava nego i društvenog sustava i njihovu interakciju. Primjerice pravo okoliša, ekološko obrazovanje, ekološka politika, ekološka tehnika, itd. kao i različiti događaji i aktivnosti (konvencije, izvještaji isl.).

U **Eko-leksikonu** zastupljena su različita područja kao što je otpad, biološka raznolikost, tlo, energije, klima, buka, poljoprivreda, voda itd. Ekologija je tako prezentirana u nekoliko svojih aspekata:

- ekologija kao znanost,
- ekologija kao trajni imperativ društvenim i prirodnim znanostima,
- ekologija kao politička i društvena zadaća, i
- ekologija u svakodnevnoj aktivnosti pojedinca.